

Opponensi értékelés

Lévai Attila

A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház felsőoktatásának százéves története

Habilitációs értekezés

A felvidéki reformátusság Trianon utáni önszerveződésének történetét ragadhatjuk meg Lévai Attila dolgozatában sajátos szempontból. Volt szerencsém annak idején bírálni Czinke Zsolt sajtótörténeti munkáját, bizonyos értelemben ugyanazt a fontosságot tulajdonítom e dolgozatnak is, mint amit akkor hangsúlyoztam. Az intézményesülés – minden ellenkező érveléssel szemben – a megmaradásnak elengedhetetlen feltétele. Ezért az intézménytörténet írás az egyház múltjának megismerésében és megértésében nem fölösleges szószaporítás, hanem az önértékelésnek egyik lehetséges eszköze. E dolgozatnak is ez az elsőrendű haszna és értelme.

E jelentős tanulmány-együttes összefüggésében különösen is kiemelendő, hogy egyrészt a felsőoktatás keretei között reménybeli értelmiség születik, másrészt az egyházi felsőoktatásnak – amennyiben egyháznak és nem egyesületnek tartjuk magunkat – a centrumában a lelkészképzés áll. A felsőoktatás szervezése a hagyományos egyháztesttől kényszerűen elszakadt reformátusság erejére és vitalitására is fényt vet, és világos képet nyújt a szervezőmunka azon körülményeire, amelyekben megszületett a felsőoktatás értelmét helyesen látó koncepció is.

Lévai Attila a téma indoklásában érez némi bizonytalanságot, amennyiben megállapítja, hogy dolgozatának egyes fejezetei szinte már „túlírt” helyzetben vannak, ennél fogva indokot keres a tudományosság igazolására. Azt ígéri, hogy igyekszik bevonni olyan szempontokat és forrásokat, amelyek eddig kevesebb figyelmet kaptak. Célkitűzését sikeresen valósította meg, ugyanakkor mégis meg kell állapítani, hogy a dolgozat koherenciája hagy némi kívánnivalót maga után. Ezzel kapcsolatban két szempontot kívánok hangsúlyozni. Egyrészt e munkát inkább tekinthetjük tanulmányok közlésének, mint monográfiának. Másrészt az anyag egészét tekintve, jelentős túlsúlyt képvisel a lelkészképzés, és így a tanítóképzésről szóló rész menthetetlenül függelékjellegűt ölt.

Szerencsésebbnek vélném úgy rendezni az anyagot, hogy mindkét főtéma szellemtörténeti összefüggésekbe kerüljön. Különösen a lelkészképzés összefüggéseiben tartanék fontosnak egy olyan fejezetet, amely a történeti sa-

játosságokból adódóan heterogén állapotot – ti. a más-más földrajzi és szellemi környezetben zajló történetet – teológiatörténeti szempontból értékeli. A magam részéről nagy érdeklődéssel olvasnám, hogy maga az egyház, a gyülekezetek közössége, hogyan integrálta az eltérő szellem- és kultúrtörténeti háttérből megjelenő lelkipásztori közösség munkáját. Ha pedig Szerző a monográfia felé kívánná továbbfejleszteni dolgozatát, mindenképpen törekednie kell az egységes szempontrendszer következetes érvényesítésére.

Lévai Attila témával kapcsolatos forrás- és irodalomismerete imponáló. A primér forrásokat szakszerű mérlegeléssel használja, irodalmi utalásai megfelelnek a tudományos elvárásoknak. A tudományos igényű értekezés elfogadását javaslom.

Kérdéseim:

1. Vajon mi indokolta, hogy a losonci képzés megszervezése idején az atyák Kolozsvár felől tájékozódtak, holott korábban a Dunántúllal és a Tiszáninnennel voltak közös szervezetben?
2. A gyülekezetek életében mutatkozott vagy mutatkozik-e valamilyen eltérő sajátosság annak összefüggésében, hogy hol végeztek lelkipásztoraik?

Sárospatak, 2022. május 27.

Prof. Dr. Dienes Dénes PhD.

Resume v slovenčine:

V súvislosti s touto dôležitou habilitačnou prácou treba osobitne zdôrazniť, že na jednej strane sa práve v rámci vysokoškolského vzdelávania rodí nádejná inteligencia a na druhej strane, že príprava duchovných pastierov je jadrom cirkevného vysokoškolského vzdelávania, ak sa považujeme za cirkev a nie za združenie.

Uchádzačovi sa podarilo dosiahnuť vytýčené ciele. Znalosť prameňov a literatúry k tejto téme je u Attilu Lévaia imponujúca. Primárne zdroje používa s odborným úsudkom a jeho odkazy na literatúru spĺňajú akademické štandardy. Odporúčam prijať túto habilitačnú prácu.